

Fot. 1. Mateusz Łysik, portal „Głos24” (oddział Kraków), 9.02.2021 r.

w czasach zarazy

mł. asp. Kasper Molski

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

W tym artykule autor spróbuje się przyjrzeć, jak pandemia i następujące cykle wzrostu zachorowań, izolacji, przebywania na kwarantannie oraz ograniczeń w życiu codziennym wpłynęły na dane statystyczne, związane z wystąpieniem pożarów na terenie naszego kraju – pożarów, rozumianych tu w ujęciu Państwowej Straży Pożarnej, a więc jako samoistnych, niekontrolowanych procesów spalania przebiegających w miejscu do tego nieprzeznaczonym. Dane te zostaną porównane z danymi statystycznymi analogicznego okresu w roku 2019.

Fotografia przedstawia palące się budynki Archiwum Urzędu Miasta Krakowa. W trakcie pożaru, który miał miejsce w dniach od 6 do 16 lutego bieżącego roku, w akcji gaśniczej uczestniczyło łącznie 689 strażaków, zużyto 4 tony piasku gaśniczego oraz 2 tysiące litrów pianki gaśniczej, a także ponad 60 tysięcy metrów sześciennych wody. Zniszczeniu uległo ponad 20 kilometrów¹ akt, co stanowi około 98%² zawartości archiwum UMK. Działania gaśnicze utrudniał kształt bryły budowli: nie było otworów okiennych, a do wnętrza prowadziły jedne drzwi. Nadal nie są znane przyczyny pożaru. Jak dotąd to największy w Polsce pożar czasów zarazy. Pomimo tego, iż liczba zdarzeń w roku 2020 jest mniejsza w porów-

naniu z rokiem poprzedzającym, to zdarzają się poważne w skutkach pożary, takie jak pożar Archiwum Urzędu Miasta Krakowa. W dniu 11 marca 2020³ r. Światowa Organizacja Zdrowia (*World Health Organization* – WHO) uznała trwającą od 17 listopada 2019 r. epidemię choroby zakaźnej COVID-19 wywołanej przez koronawirusa SARS-CoV-2 za pandemię, a więc jak podaje encyklopedia PWN: epidemię o szczególnie dużych rozmiarach, na dużym obszarze, obejmującą kraje, a nawet kontynenty⁴. Po roku zmagania z chorobą i jej skutkami już wiadomo, iż nie ma dziedziny życia, która nie zostałaby dotknięta jej konsekwencjami: od gospodarki, po edukację, życie społeczne i rodzinne.

Nazewnictwo oraz podział pożarów ze względu na wielkość

Państwowa Straż Pożarna stosuje następujący podział ze względu na wielkość obiektu (lub terenu) objętego pożarem⁵:

- 1) mały** – występuje, jeśli w jego wyniku zostały spalone lub zniszczone:
 - a) obiekty lub ich części, ruchomości, składowiska materiałów, maszyny, urządzenia, surowce, paliwa itp., o powierzchni do 70 m² lub objętości do 350 m³,
 - b) lasy, uprawy, trawy, torfowiska i nieużytki, o powierzchni nie większej niż 1 hektar;
- 2) średni** – występuje, jeśli w jego wyniku zostały spalone lub zniszczone:
 - a) obiekty lub ich części, ruchomości, składowiska materiałów, maszyny, urządzenia, surowce, paliwa itp., o powierzchni od 71 do 300 m² lub objętości od 351 do 1500 m³,
 - b) lasy, uprawy, trawy, torfowiska i nieużytki, o powierzchni powyżej 1 hektara i nie większej niż 10 hektarów;
- 3) duży** – występuje, jeśli w jego wyniku zostały spalone lub zniszczone:
 - a) obiekty lub ich części, ruchomości, składowiska materiałów, maszyny, urządzenia, surowce, paliwa itp., o powierzchni od 301 do 1000 m² lub objętości od 1501 do 5000 m³,
 - b) lasy, uprawy, trawy, torfowiska i nieużytki, o powierzchni powyżej 10 hektarów i nie większej niż 100 hektarów;
- 4) bardzo duży** – występuje, jeśli w jego wyniku spalane lub zniszczone powierzchnie lub objętości przekraczają wartości podane dla pożaru dużego.

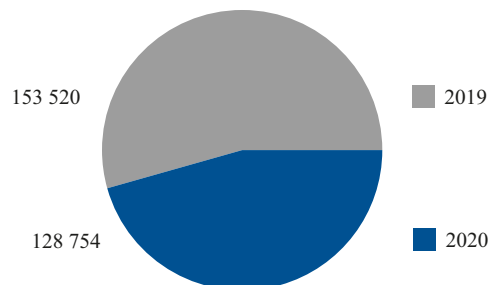
Ponadto ustawodawca doprecyzował pojęcia miejscowych zagrożeń.

Jako miejscowe zagrożenia małe należy określać tylko zdarzenia o bardzo ograniczonym zakresie działań jednostek, np.: działania bez użycia specjalnego sprzętu, rozpoznanie zagrożeń bez wprowadzania jednostek do działań, zabezpieczenie prac pożarowo niebezpiecznych (ale nie prowadzonych przez zakładowe straże pożarne lub zakładowe służby ratownicze na terenie swoich macierzystych zakładów); asystę jednostek straży pożarnej, zabezpieczenie imprez masowych. Miejscowe zagrożenia lokalne, średnie, duże zależą tylko od wielkości występującego zagrożenia, rozmiaru działań, ilości użytego sprzętu i ratowników. Jako zagrożenie gigantyczne lub klęskę żywiołową należy kwalifikować zdarzenia, które spowodowały zagrożenie dla bardzo dużej liczby ludzi i objęły znaczne tereny kraju, a jednocześnie posiadały jednorodne kierownictwo akcji (szereg wykonywanych działań w różnych miejscach przez różne zastępy i jednostki, ale pod wspólnym kierownictwem). Na przykład: przejście nawet bardzo silnych wiatrów i zwiększona ilość zdarzeń z tym związanych, jeśli działania te nie były kierowane przez wyznaczonego jednego kierującego działaniami, nie mogą być uznane za klęskę żywiołową, a jedynie za wiele pojedynczych podobnych zagrożeń, których przyczyną są silne wiatry, huragany⁶.

Porównanie danych sprzed i w trakcie pandemii

Źródłem wykorzystanych w tym artykule danych statystycznych jest Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, która na swojej stronie www.kgpsp.gov.pl publikuje zestawienia napływające poprzez System Wspomagania Decyzji Państwowej Straży Pożarnej (SWD PSP). Dane te następnie zo-

stają opublikowane na rządowym portalu <https://www.gov.pl>. Dostęp do danych na tym serwisie nastąpił w marcu oraz w kwietniu 2021 r., natomiast data publikacji ww. danych to 1 lutego 2021 r.

Wykres 1. Porównanie liczby zdarzeń w Polsce w latach 2019 i 2020.

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Czy pandemia miała wpływ na liczbę zdarzeń, wobec których interweniowała straż pożarna, zarówno państwowa jak i ochotnicza?

Analiza wykresu 1 dowodzi, że tak. W roku poprzedzającym pandemię, tj. w 2019, w SWD PSP odnotowano 153 520 interwencji, w roku pandemii – 128 754 przypadki, co stanowi 46% sumy zdarzeń z obu lat.

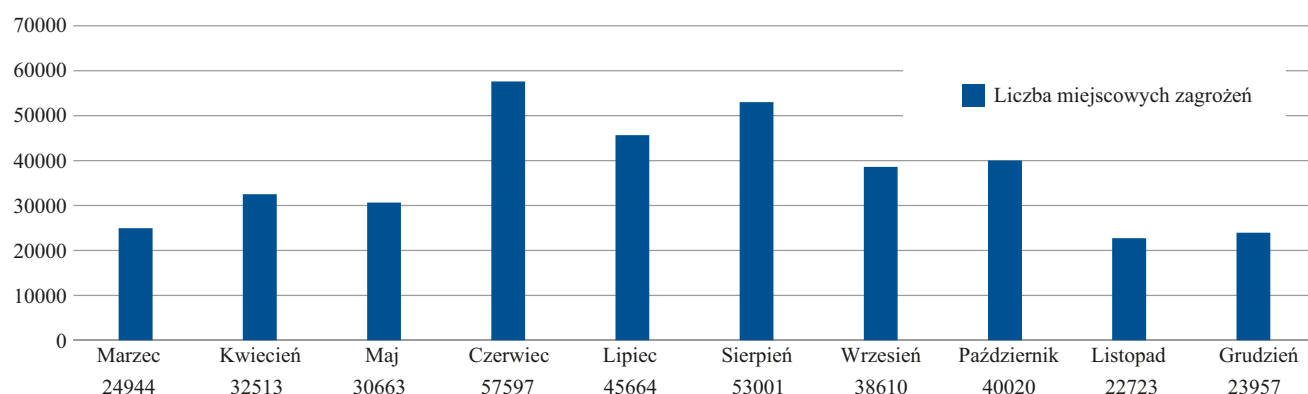
W roku 2020, a dokładniej w okresie od 1 marca do 31 grudnia, System Wspomagania Decyzji Państwowej Straży Pożarnej odnotował łącznie 369 692 przypadki wystąpienia miejscowych zagrożeń – najwięcej w miesiącach letnich: w czerwcu – 57 597 interwencji, w sierpniu – 53 001 oraz w lipcu – 45 664, co w sumie stanowi ponad 42% wszystkich interwencji (wykres 2).

Wykres 3 obrazuje zestawienie statystyczne zagrożeń w podziale na rodzaj obiektu. SWD PSP jako środki transportu traktuje: motocykle, jednoślady, autobusy, trolejbusy, samochody osobowe i ciężarowe, maszyny drogowe, cysterny, przyczepy do samochodów ciężarowych oraz osobowych, środki transportu kolejowego, lotniczego, morskiego, śródlądowego, szynowego naziemnego i podziemnego oraz kolejowe pojazdy trakcyjne i specjalne. Jak widać, w roku 2020 w porównaniu do roku 2019 da się zauważyć tendencję wzrostową – największy wzrost dotyczy liczby miejscowych zagrożeń w obiektach użyteczności publicznej. Za spadek dotyczący środków transportu zapewne częściowo odpowiada zmniejszony ruch turystyczny.

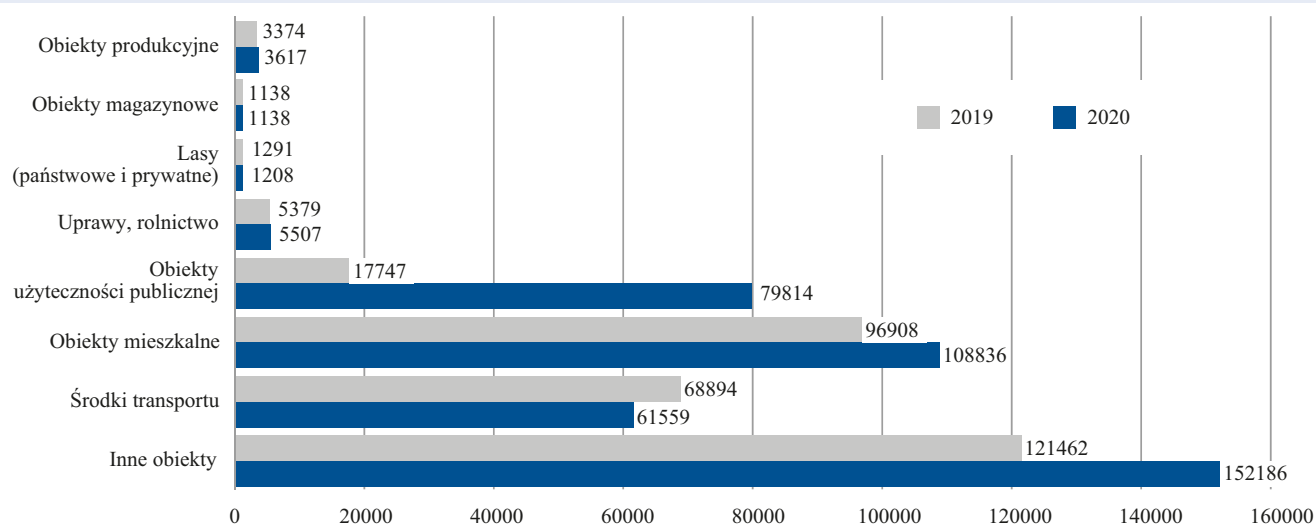
Jak można zauważyć, najwięcej pożarów wybuchło na terenie silnie zurbanizowanych oraz gęsto zaludnionych województw – prym wiedzie Mazowsze, gdzie straż pożarna interweniowała 19 087 razy w roku ubiegłym oraz 24 142 razy w poprzedzającym pandemię roku 2019. I pomimo iż liczba pożarów ze względu na stan epidemii spadła, to i tak województwo mazowieckie zanotowało wynik sięgający ponad 15 000 zdarzeń. Drugi w kolejności był Śląsk, na którym wystąpiło 14 012 przypadków w 2020 r. i 16 774 w 2019 r. Najmniej przypadków wystąpiło w województwie opolskim – odpowiednio: 3312 w 2020 r. oraz 4269 w 2019 r. (wykres 4).

Jeśli przyjrzymy się danym statystycznym dotyczącym pożarów w miastach wojewódzkich, to stwierdzimy, że liczba pożarów na ogół koreluje z wielkością miasta: Warszawa

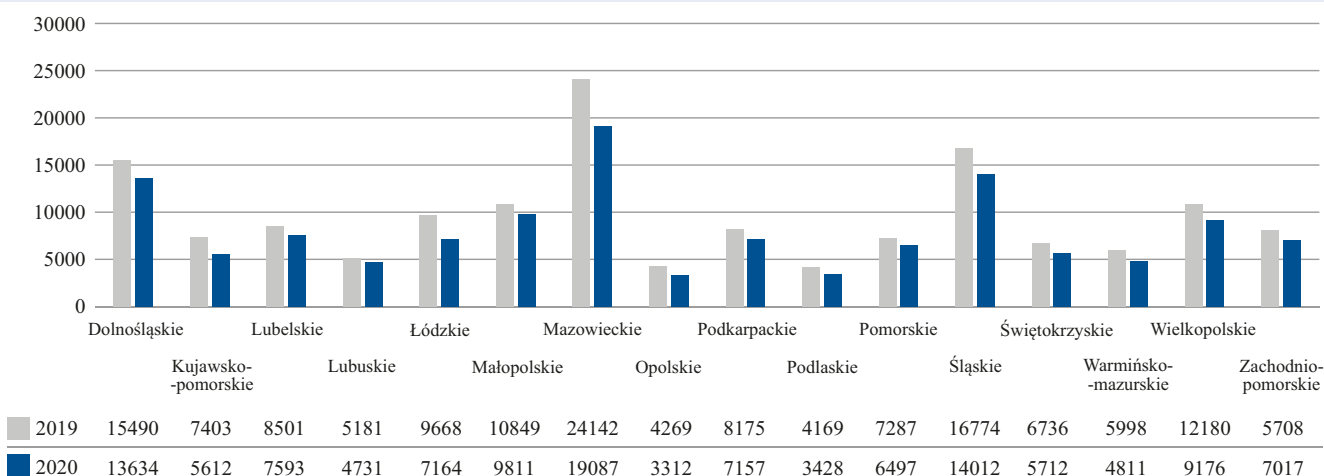
POŻARY W POLSCE – STATYSTYKA

Wykres 2. Liczba miejscowych zagrożeń występujących ogółem od marca do grudnia 2020 r.
Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Wykres 3. Liczba miejscowych zagrożeń w latach 2019 oraz 2020.
Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Wykres 4. Liczba zdarzeń w latach 2019 i 2020 we wszystkich województwach.
Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

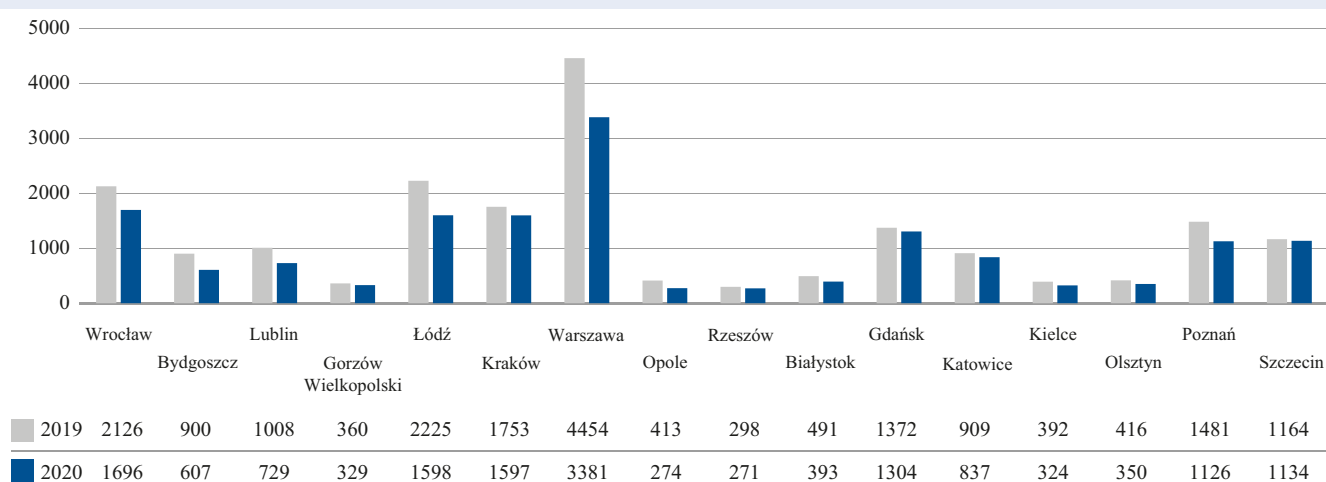
– 4454 pożarów w 2019 r. i 3381 w 2020 r., Łódź – 2225 w 2019 r. i 1598 w 2020 r. oraz Kraków 1753 w 2019 r. i 1597 w 2020 r. (wykres 5).

Gdy weźmiemy pod uwagę powierzchnię terenu lub kubaturę obiektów, to skonstatujemy, iż zdecydowanie przeważają pożary małe, a więc, zgodnie z już cytowanym rozporządzeniem MSWiA⁷ takie pożary, w wyniku których zostały spalone lub zniszczone:

- obiekty lub ich części, ruchomości, składowiska materiałów, maszyny, urządzenia, surowce, paliwa itp., o powierzchni do 70 m² lub objętości do 350 m³,
- las, uprawy, trawy, torfowiska i nieużytki, o powierzchni nie większej niż 1 hektar.

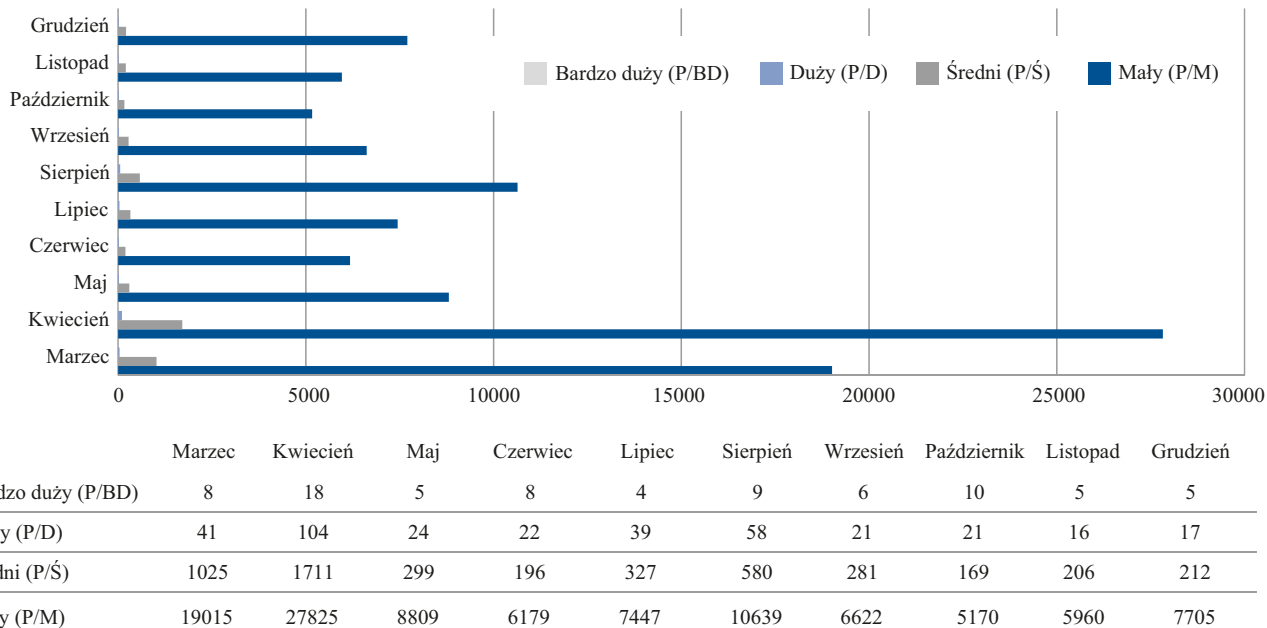
Najwięcej pożarów przypada w miesiącach wiosennych, co może mieć źródło w tradycyjnym na terenach mało zaludnio-

nych tzw. wiosennym wypalaniem traw. W czasie pandemii zauważalny jest spadek zgłoszeń takich przypadków (wykres 6). Wykres 7 podsumowuje liczbę podpałów, a zatem umyślnych działań w celu wzniesienia pożaru. Wprawdzie na plan pierwszy przebijają się dane dotyczące podpałów tzw. innych obiektów, ale należy pamiętać, że są to wszystkie przypadki, których nie można sklasyfikować jako obiekty mieszkalne, użyteczności publicznej, magazyny, obiekty produkcyjne, środki transportu, uprawy i tereny leśne czy rolnicze. Jeśli pominiemy te dane, to zobaczymy, że dominują podpalenia upraw i terenów rolniczych, a zatem wypalanie traw, pastwisk, nieużytków, tzw. odłogów, elementów infrastruktury melioracyjnej i drogowej, np. w postaci rowów odwadniających oraz przydrożnych, wałów przeciwpowodziowych, grobli, a także tych wszystkich miejsc, gdzie nie kosi się traw.

Wykres 5. Liczba pożarów występujących w miastach wojewódzkich w latach 2019 i 2020.

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Wykres 6. Liczba pożarów z podziałem na ich rozmiar w okresie pandemii (od marca do grudnia 2020 r.).

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

POŻARY W POLSCE – STATYSTYKA

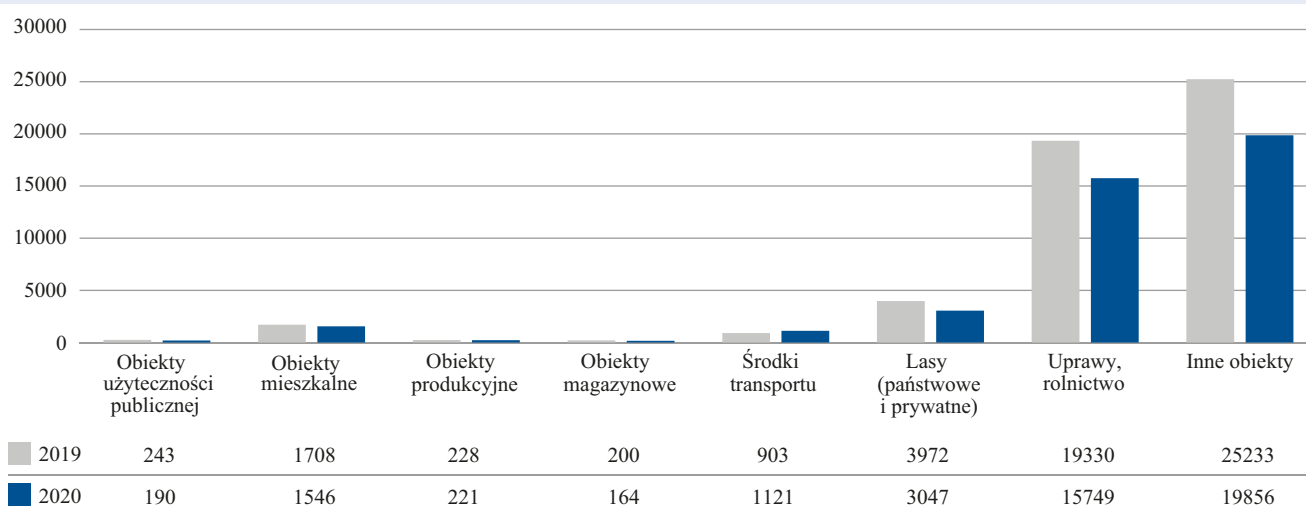
Gdy weźmiemy pod uwagę rozmiar miejsc zagrożonych ryzykiem wystąpienia pożaru – widzimy, że znacząco przeważają pożary lokalne: dane statystyczne rzędu wielkości od kilkunastu do kilkudziesięciu tysięcy, pozostałe można traktować jednostkowo. Natomiast klęski żywiołowe w okresie pandemii w ogóle nie wystąpiły (wykres 8).

Kolejnym zagadnieniem są fałszywe alarmy, czyli sytuacje, kiedy zastępy straży pożarnej są dysponowane bezzasadnie – do pożarów niemających miejsca. System SWD PSP rozgranicza trzy możliwości wygenerowania takich alarmów:

- złośliwość,
- działanie w dobrej wierze,
- efekt błędnej reakcji instalacji alarmowej.

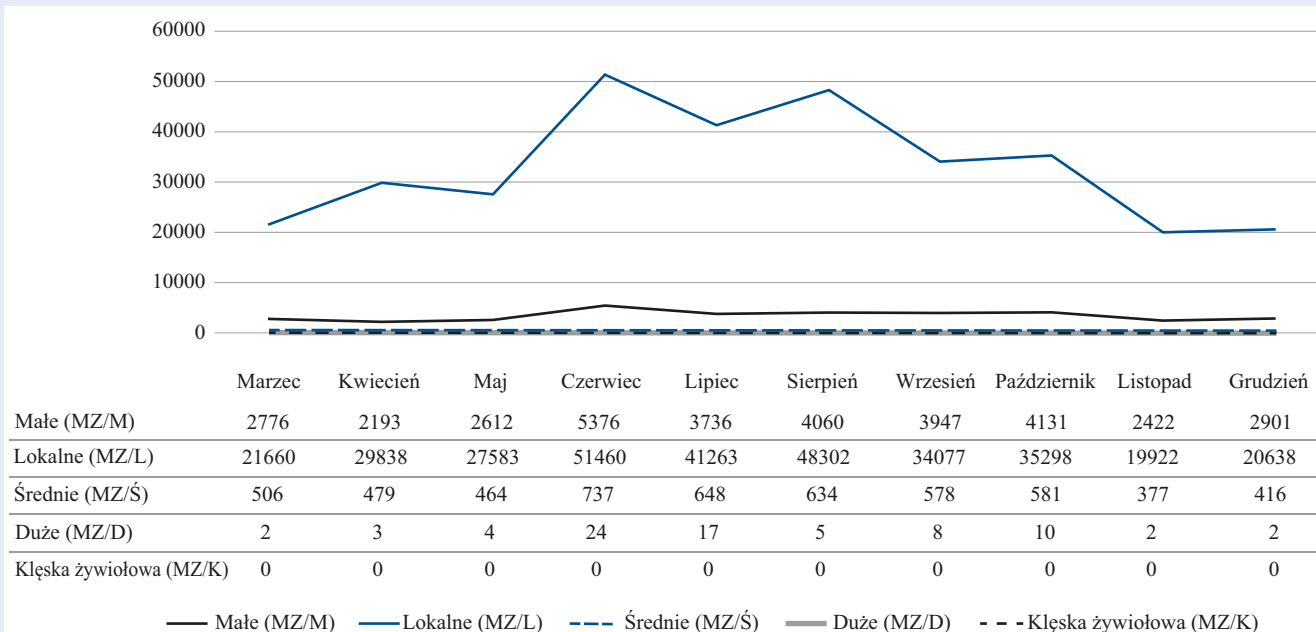
Pierwszy – jako oczywisty nie wymaga omówienia, drugi może być spowodowany np. brakiem dostępu do miejsca i weryfikacji,

czy faktycznie zaistniało zagrożenie pożarem. Fałszywe alarmy będące skutkiem zadziałania instalacji wykrywczej w praktyce zależą od zastosowanych czujników. Czujki dymu mogą zareagować m.in. na niepożarowe zanieczyszczenia powietrza, parę wodną, pyły, aerozole, dym z papierosa lub e-papierosa, silne źródło światła (np. wyładowanie atmosferyczne, lampę błyskową), zawilgocenie powietrza itp. Czujniki ciepła mogą zostać aktywowane niekontrolowanym wzrostem temperatury powietrza wokół czujki będącym skutkiem procesów technologicznych, pracy urządzeń grzewczych czy światła słonecznego. Detektory ognia (dokładniej – pojawienia się płomieni, a zatem światła) mogą dać fałszywą reakcję w przypadku pojawienia się emisji promieniowania jonizującego lub nagłego wzrostu promieniowania ultrafioletowego (mogą to być błyskawice, lampy kwarcowe, lampy UV, lampy halogenkowe). Analizując wykres 9,

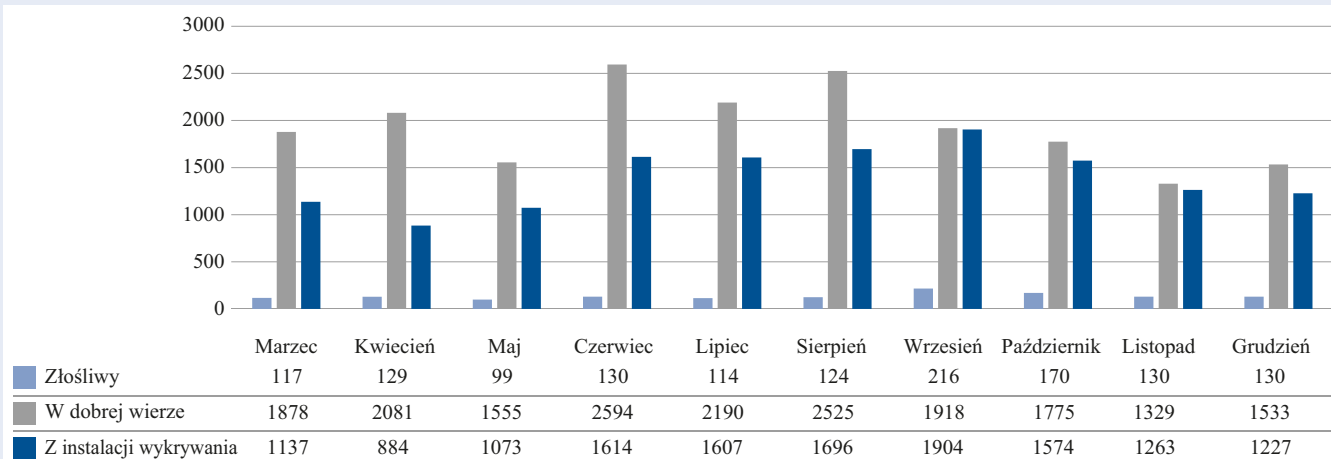
Wykres 7. Liczba podpażeń umyślnych, w tym akty terroru – porównanie roku 2019 i 2020.

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Wykres 8. Liczba miejsc zagrożonych z podziałem na ich rozmiar w okresie pandemii (od marca do grudnia 2020 r.).

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

Wykres 9. Liczba fałszywych alarmów występujących od marca do grudnia 2020 r.

Opracowanie własne autora na podstawie danych KG PSP.

widzimy, że najwięcej (ponad 3500) przypadków fałszywych alarmów odnotowano w okresie od czerwca do września 2020 r.:

- czerwiec – 4338 przypadków,
- lipiec – 3911 przypadków,
- sierpień – 4345 przypadków,
- wrzesień – 4038 przypadków.

Spośród wymienionych przyczyn uruchomienia instalacji alarmowej czynnik umyślnego, złośliwego działania jest praktycznie pomijalny – jedynie we wrześniu zanotowano ponad 200 takich przypadków. Wrzesień jest również miesiącem o najwyższej częstotliwości występowania fałszywych alarmów wywołanych działaniem instalacji, tj. 1696 przypadków. Z kolei w czerwcu 2020 r. doszło do niemal 2600 przypadków wywołania fałszywego alarmu działaniem w dobrej wierze, bez wiedzy na temat niezaistnienia pożaru.

Podsumowanie

Jak wynika z danych statystycznych opublikowanych na stronach Serwisu Rzeczypospolitej Polskiej⁸, „czas zarazy” wpłynął nie tylko na gospodarkę, życie społeczne, przestępczość, turystykę, kulturę, edukację, ale również na tak, wydawałoby się, niepowiązane z COVID-19 zjawisko, jak spadek liczby pożarów i innych pochodnych zagrożeń. I chociaż ta różnica nie jest drastyczna – sięga niespełna pięciu procent przypadków – to przecież widać ją dostrzec i przywołać.

Coronavirus: China's first confirmed Covid-19 case traced back to November 17, scmp.com, <https://web.archive.org/web/20200313004217/https://www.scmp.com/news/china/society/article/3074991/coronavirus-chinas-first-confirmed-covid-19-case-traced-back>; *The first COVID-19 case originated on November 17, according to Chinese officials searching for 'patient zero'*, businessinsider.com, <https://web.archive.org/web/20201009083217/https://www.businessinsider.com/coronavirus-patients-zero-contracted-case-november-2020-3> [dostęp: 12.04.2021 r.].

⁴ Encyklopedia PWN, *Pandemia*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/pandemia;3953787.html> [dostęp: 17.04.2021 r.].

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, załącznik nr 3, § 2 ust. 1 – rozporządzenie zostało uchylone, aczkolwiek podział pozostał niezmienny.

⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1319, z późn. zm.), zał. nr 6.

⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, załącznik nr 3, § 2 ust. 1 (rozporządzenie uchylone), aczkolwiek podział pozostał niezmienny.

⁸ <https://dane.gov.pl/pl> [dostęp: 18.04.2021 r.].

Summary

Fire in time of plague

Chosen statistical data concerning existed fires from March 2019 to the end of December 2020 were presented in the article. It was described how the results of pandemic (quarantine, isolation, increase in illnesses, restrictions in the daily life) influenced the appearance of fires on the territory of the country. Websites of the Main Headquarters of the State Fire Service constitute the main source of data used in the present article. A total number of incidents in the years 2019 and 2020, number of fires with the division into provinces and their capital cities, as well as data concerning the number of fires with the division into their size, data concerning deliberate arsons, including acts of terror, and data referring to fires with the division into the kind of the object, were compared. Also an amount of incidents appearing in the consecutive months of 2020 was specified.

In the summary it was indicated that, as it derives from statistical data, the time of pandemic caused the decrease in the number of fires and derivative threats in Poland.

Tłumaczenie: Renata Cedro

¹ Przyjmuje się, iż jeden metr bieżący dokumentacji ma masę równą 35 kilogramów.

² P. Ogórek, *Pożar archiwum Krakowa. Przepadły cenne dokumenty, m.in. dotyczące Stanisława Lema i Wisławy Szymborskiej*, *Splonęło 98 proc. zasobów*, „Gazeta Krakowska”, 28 lutego 2021 r., <https://gazetakrakowska.pl/pozar-archiwum-krakowa-przepadly-cenne-dokumenty-min-dotyczace-stanislaw-lem-i-wislawy-szymborskiej-splonelo-98-proc-zasobow/ar/c1-15465734> [dostęp: 17.04.2021 r.].

³ NPR.org, *Coronavirus: COVID-19 Is Now Officially A Pandemic*, WHO Says, <https://web.archive.org/web/20201009083217/https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2020/03/11/814474930/coronavirus-covid-19-is-now-officially-a-pandemic-who-says>; World Health Organization (WHO), *BREAKING „We have therefore made the assessment that COVID19 can be characterized as a pandemic”*, @WHO, <https://web.archive.org/web/20200312090756/https://twitter.com/WHO/status/1237777021742338049?s=20>;